

6-ohjelma

**Vuosina 1995-2000 toteutettujen ympäristöhankkeiden
vaikuttavuus Pohjois-Karjalassa**

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
15.05. 2002

JOHDANTO

Ympäristökeskus teki 13.9.1995 Pohjois-Karjalan liiton ja Pohjois-Karjalan läänin työvoimapiirin kanssa ympäristöhankkeiden ohjelmiasopimuksen. Se jakautui rakennetun ympäristön ja ympäristötekniikan kehittämiseen sekä matkailun ja vapaa-aikatoimintojen kehittämiseen.

Jätehuollon kehittämishankkeina mainittiin Joensuun seutu ja Keski-Karjalan alue. Ohjelmiasopimus sisälsi myös siirtoviemärin Joensuu-Kiihtelysvaara ja syöttövesijohto Joensuu-Kontiolahti-Kiihtelysvaara.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden miljöiden säilyttämiseen liittyen erikseen oli mainittu Möhkön ruukki-alue, Puu-Juuka ja Outokummun kaivosalueet

Matkailun ja vapaa-aikatoimintojen kehittämisen osalta olivat mainittuina Kolin luonnon hoito- ja maisematyöt, Karjalan kierros-retkeilyhanke sekä veneilyreitit Höytiäisellä ja Koitajoella.

Ympäristökeskuksen kautta rahoitettiin 6-ohjelman aikana 26 hanketta, joihin myönnettiin EU-rahoitusta 23.645.945 mk ja valtion vastinrahoitusta 10.791.382 mk. Kunnat laittoivat hankkeisiin 12.632.602 mk ja yksityiset 399.807 mk. Muuta rahoitusta hankkeissa oli 80.000 mk.

Rahoitusta myönnettiin Kolin alueen kehittämiseen, kulttuurihistoriallisten rakennusten ja alueiden säilyttämiseen ja korjaamiseen, perinne- ja vaaramaisemien inventointiin, jätehuollon ja vesihuollon kehittämiseen, luontomatkailua ja luonnon virkistyskäyttöä edistäviin hankkeisiin, vesistöalueiden kunnostukseen ja hoitoon sekä ympäristövalistukseen. Lisäksi useissa yrityspuolen hankkeissa ympäristöasiat ovat olleet hyvin mukana.

Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö päätti kokouksessaan 21.11.2001 käynnistää tavoite 6 -ohjelman sisäisen loppuarvioinnin Pohjois-Karjalassa. Arvioinnin tarkoituksena on koota yhteenveto hankkeiden vaikuttavuudesta maakunnan

aluekehitykseen, verrata tuloksia POKAT 2006 maakunnan kehittämisohjelman ja tavoite 6-ohjelman tavoitteisiin, sekä oppia nykyistä paremmin arvioimaan hankkeita.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus on vastannut ympäristöhankkeiden arvioinnista.

YHTEENVETO RAHOITETUISTA HANKKEISTA

Kolin alueen kehittäminen

Kolista on ohjelmakauden aikana kehitetty vetovoimainen matkailukohde ja Pohjois-Karjalan matkailun kärkituote. Kolin aluetta tukevat hankkeet ovat olleet hyvin merkittäviä Kolin alueen kehittämisen ja arvokkaan luonnonympäristön säilymistä kannalta.

Kolin kansallispuiston laajentaminen oli ympäristöhallinnon ensimmäinen 6-ohjelman hanke. Se vaikutti erittäin myönteisesti maakauppojen ja maanvaihtojen edistymiseen Kolin alueella ja sen lähiympäristössä.

Eri toimijat panostivat tämän jälkeen voimakkaasti Kolin alueelle, minkä vaikutuksesta syntyi puolestaan muita laajoja matkailua ja Kolin aluetta palvelevia uusia projekteja kuten esimerkiksi Kolin opastuskeskuksen rakentaminen, hotellin ehostaminen, maisemahissin rakentaminen, Kolin ja Herajärven alueen perinnemaisemien hoito ja maisemareittien rakentaminen.

Opastettu perinnemaisemareitti parantaa Kolin kansallispuiston opastus- ja tiedotustoimintaa ja Kolin-Herajärven alueen luontomatkailua. Lisäksi kirjoitettiin opaskirja ”Menneisyyden poluilla, Kolin-Herajärven perinnepolku”, joka kertoo alueen asutushistoriasta, vanhoista maankäyttö- ja työtavoista sekä niiden vaikutuksesta muotoutuneista perinnemaisemista.

Kulttuuriympäristöjen kunnostus ja inventointi

Outokummun Vanhan Kaivoksen kunnostamiseen liittyvät hankkeet sisälsivät entisen kiisukuivaamon runkorakenteiden ja täydentävien rakenteiden kunnostuksen, rapautuneen kaivostornin ja siihen liittyvän murskaamon sekä yleisökäytössä olevan kaivostunnelin katon korjaamisen sekä teatteritilan muuttamisen ympärivuotisesti käytettäväksi.

Kunnostettu tila sisältää näyttämön, 300 henkilön katsomon, tarjoilutilan ja wc:t. Kesäisin tila toimii kaivosteatterin esitys- ja harjoittelutilana ja talvisin opetustilana. Kiinteistön teknologinen taso parani laiteinvestointien myötä. Käyttäjät ja yleisö ovat olleet tyytyväisiä tiloihin.

Hankkeiden vaikutuksesta kaivosalueella käynnistyi näyttämötoiminta, matkailu lisääntyi ja kulttuurihistoriallisesti arvokas alue on saatu kunnostettua

Möhkön Ruukinalueen kunnostustyöt, hankkeet 1 ja 2, sisälsivät Pytingin korjaustyöt, Möhkön Mantan korjaustyöt, Lutikkalinnan alueen rakennusten korjausta, Pajan korjaustöitä, Ambarin korjaustyöt ja ryöpyn rakentamisen vesijärjestelyineen. Pytingin puutarhaan tehtiin puutarhan entisöinti- ja hoitosuunnitelma. Hankkeeseen sisältyi myös Arboretum-hankkeen suunnittelu ja polkuverkoston ja opasteiden suunnittelua ja rakentamista. Työmaan keskimääräinen vahvuus oli 3 miestä.

Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan Nurmeksen kauppatorin ent. Esson-kiinteistön kunnostaminen sisälsi rakennuksen ulkovaipan ja vesikaton kunnostamisen, vanhan pesuhallin purkamisen sekä pesuhallin julkisivun palauttamisen vanhaan asuun. Kiinteistön korjauksen yhteydessä sinne asennettiin nykyaikaiset tietoliikenneyhteydet, mikä mahdollisti tietotekniikkayrityksen sijoittumisen kiinteistöön liittyen Oppiva Ylä-Karjala hankkeeseen.

Vaaramaisemista inventoitiin ja kuvattiin 1300 kohdetta. Osa Vaara-Karjalan alueesta on mm. luokiteltu kansallismaisemaksi.

Hankkeiden tuottama materiaali parantaa ja säilyttää välillisesti mm. matkailun ja sen kehittämisen kannalta tärkeää infrastruktuuria ja edistää kestävästä kehitystä monella eri tavalla. Materiaalia voidaan käyttää maankäytön suunnittelussa ja ohjauksessa, ympäristönhoidon suunnittelussa ja elinympäristöjen kunnostuksen ja ennallistamisen suunnittelussa.

Koko projektin aineisto on talletettu paikkatietojärjestelmään (Arch View), ja on siten hyödynnettävissä useissa erityyppisissä tutkimus- ja selvityshankkeissa sekä maakunnallisesti että valtakunnallisesti. Aineistoa voidaan tarvittaessa päivittää ja käyttää muiden paikkatietoaineistojen apuna.

Retkeilyverkostot

Vapaa-ajan kelkkailun lisääntymisen myötä on kasvanut tarve moottorikelkkareitistöön kehittämiseksi. Siihen liittyen 6-ohjelman aikana suunniteltiin ja rakennettiin kaikkiaan noin 1500 km mittainen moottorikelkkareitistö, Reittisopimuksia tehtiin yli 1000 maanomistajan kanssa. Reittien raivaus- ja tasaustyöhön osallistui yli 30 työntekijää ja kymmenkunta urakoitsijaa. Hankkeen työllisyysvaikutukset olivat 292 henkilökuukautta. Hankkeen vaikutuksesta maakuntaan on perustettu kolme uutta moottorikelkkasafariyritystä ja yksi kelkkavuokraamo. Vanhoista safariyrityksistä kaksi myi kalustonsa uudelle yrittäjälle.

Jatkossa reittien laatuun ja hoitoon tullaan kiinnittämään huomiota mm. lisäämällä viitoitusta ja tuottamalla reittikarttoja. Pohjois-Karjalan virkistysreittiyhdistys r.y. pyrkii jatkossa kehittämään seurantajärjestelmää, jonka avulla saadaan tietoa kelkkailu-urien liikennemääristä ja niiden vaikutuksista luonnolle ja asutukselle. Jatkossa on myös tehostettava kelkkailijoihin kohdistuvaa valistustyötä

Karjalan Kierros on virkistys- ja matkailualuekokonaisuus, johon sisältyvät Pielisen Karjalan ja Ilomantsin

matkailukeskukset, kansallispuistot, retkeilyalueet sekä niiden väliset yhdysreitit matkailuyritysten oheispalveluineen. Alueen patikkareittien (noin 850 km) kehittämiseksi ja palvelutason parantamiseksi rakennettiin vesistöylityksiä, kehitettiin reittien jätahuoltoa, laadittiin ja uudistettiin reittien esitteitä ja opastauluja sekä rakennettiin uusi reitti Herajärven kierros. Reittiesitteitä valmistui 11, jotka myös käännettiin englanniksi ja saksaksi. Informaatiotauluja rakennettiin yli 30 kappaletta, ja niissä on reittitiedot, jätahuolto-ohjeet ja tietoiskuja ympäröivästä luonnosta. Jätteiden lajittelupisteitä ja kompostoreita rakennettiin 34 kappaletta. Hankkeen tavoitteena oli luoda alueen virkistyskäyttöä ja luontomatkailua varten perusinfrastruktuuri ja lisätä retkeilijöiden tietämystä ympäröivästä luonnosta ja jätahuollosta esitteiden ja oppaiden avulla. Tämä mahdollistaa alueen paremman hyödyntämisen luontomatkailuun.

Höytiäiselle ja Pyhäjärvelle merkittiin veneilyn runkoreitistöt. Höytiäisellä reitti kulkee Kontiolahdesta Teyrisaaren itäpuolelta pohjoisselälle. Pyhäjärvellä runkoreitti toteutettiin Syrjäsalimesta Taipaleenselälle. Hankkeeseen liittyvänä rakennettiin laituri Pyhäjärven Kutronlahteen. Reitistön merkintä kohdentaa vesiliikenteen osoitetuille alueille ja vähentää siten osaltaan matkailun haitallisia vaikutuksia muulle vesien virkistyskäytölle ja luonnonympäristölle.

Veneilyreittien merkintä parantaa järvimatkailun turvallisuutta ja palvelutarjontaa ja edistää siten matkailun kehittämistä alueella. Etenkin vesialueita vähemmän tuntevan on ilman merkintöjä lähes mahdotonta liikkua vesillä turvallisesti. Toteutuneet reitit tukevat myös uistelukilpailujen järjestämistä.

Vesiensuojelu ja kunnostus

Muje- ja Palojärven vesistöalueella tavoitteena on ollut ympäristökuormituksen mahdollisimman tehokas vähentäminen ja alueen vesien virkistys- ja moninaiskäytön parantaminen. Seurantatutkimusten perusteella vesistöjen veden laatu ja pohjan tila parani. Hanke on siten edistänyt ympäristön tilan parantumista mm.

Mujejärven Natura 2000-alueella. Lisäksi alueen virkistyskäyttöä parannettiin rakentamalla alueelle retkeilijöiden käyttöön hirsikota.

Hanke työllisti kokonaisuudessaan kolmen vuoden aikana 55 henkilöä vaihtelevan pituisiksi jaksoiksi. Kokonaistymäärä oli runsas 28 henkilötyövuotta. Kaikki työsuhteet olivat määräaikaista, mutta kaikki hankkeessa mukana olleet saivat runsaasti arvokasta kokemusta, ja osa hankkeessa työskennelleistä henkilöistä on kyennyt jatkamaan lähes vastaavanlaisissa työtehtävissä hankkeen päättymisen jälkeen.

Vesiensuojelutoimenpiteiden edistämiseksi Pohjois-Karjalan maataloilla edistettiin laskeutusaltaiden, kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden perustamista ja hoitoa. Vesiensuojelutoimenpiteistä ja vaihtoehtoisista ratkaisuista tiedotettiin 594 viljelijälle ja tilakäyntejä tehtiin 137 tilalle. Vesiensuojelusuunnitelmia laadittiin 34 tilalle, joista 13 haki maatalouden erityisympäristötukea suojavyöhykkeen perustamista tai kosteikon rakentamista varten.

Vesihuolto

Vesihuoltohankkeiden avulla on edistetty vesihuollon varmuutta kriisitilanteissa ja maaseudun asuin- ja elinolosuhteita.

Kiihtelysvaaran ja Joensuun välinen siirtoviemärin rakentaminen saatettiin loppuun, jonka vaikutuksesta Kiihtelysvaaran ja Heinävaaran jätevedet voitiin johtaa pienien lampien ja jokien sijasta yhdelle hyvin toimivalle keskuspuhdistamolle. Hanke edisti myös pohjavesien säilymistä hyvälaatuisina, kun alueen haja-asutus ja asutusryhmät voivat liittyä järjestettyyn jätevesien käsittelyyn. Syöttövesijohdon rakentaminen turvaa Joensuu kaupungin, Kiihtelysvaaran keskustaajaman, Heinävaaran taajaman ja ympäröivän haja-asutusalueen vedenhankinnan. Vedenhankinnan järjestäminen vaikuttaa pidemmällä aikavälillä alueen yhdyskuntarakenteeseen ja kaupungin läheisen maaseudun kehittymiseen.

Lamminpohja-Rasivaaran yhdysvesijohto-verkoston liittyi heti alkuvaiheessa 40 karjataloutta, jotka ovat kaikki riippuvaisia häiriöttömästä vedenjakelusta. Lisäksi siihen osallistui alkuvaiheessa 30 taloutta. Lepolahden alueelle Kiteen Suorlahdella rakennettiin 4 730 m runkojohtoa ja 10 kpl talojohtoja, minkä vaikutuksesta saatiin 10 kiinteistön vesihuolto järjestettyä terveys- ym. vaatimusten mukaiselle tasolle.

Kesälahdessa Kyläkankaan alueelle saatiin 12 kiinteistön vesi- ja viemärihuolto järjestettyä ja Kirkonkylän-Mäntyranan alueella 15 kiinteistöä viemäriin ja 31 kiinteistöä vesijohtoverkkoon. Hankkeen myötä saadaan vesiliittymä kahdelle maatilalle, 6 yrittäjälle, yhdelle koululle, kahdeksalle lomarakennukselle ja 26 omakotitalolle ja niiden huoltovarmuus parani. Hanke paransi vesihuollon varmuutta kriisi-, kuivuuden, tai paikallisten sähkökatkosten aikana. Viemäröinnillä turvataan arvokkaan pohjaveden säilyminen hyvälaatuisena. Myös Natura-ehdotukseen kuuluvan Puruveden hyvä veden laatu voidaan turvata.

Ilomantsin ja Pielisen Karjalan seutukunnissa tuotettiin ja koottiin perustiedot sora- ja kallioalueiden kiviainesten määrästä ja laadusta, niiden suojelullisista arvoista sekä soveltuvuudesta vedenhankintaan tai kiviaineshuoltoon. Hankkeen aikana tuotetuissa julkaisuissa on ehdotukset maa-ainesten otolta suojeltavista alueista, rajoitetun maa-ainesten oton alueista ja maa-ainesten ottoalueista. Selvityksiä käytetään jatkossa hyödyksi maa-ainestain mukaisissa lupakäsittelyissä ja kaavojen laadinnassa. Projekti on myös palvellut seutukuntia kiviainesalan yritysten toimintaperustan turvaamisessa. Hankkeen vaikutuksesta maa-ainesten otto voidaan kohdentaa alueille, joilla ei ole suojeluarvoa.

Jätehuolto

Keski-Karjalan kuntien jätehuollon saattamiseksi Euroopan Unionin asettamien vaatimusten tasolle ja tunnelikompostointiosaamisen saamiseksi Keski-Euroopasta Keski-Karjalaan rakennettiin Sopensuon jätteenkäsittelypaikalle kolmikamarinen tunnelikompostointilaitos, jälkikypsytysskenttä

ja siirtoviemäri käsittelypaikalta Kiteen taajaman jätevedenpuhdistamolle.

Sopensuon tunnelikompostointilaitos on ensimmäinen tunnelikompostointilaitos Pohjoismaissa ja laitos on toiminut kokeilulaitoksena ja tunnelikompostoinnin alkuunpanijana koko Suomessa. Laitokseen kävi tutustumassa vuonna 1996 yli 70 ryhmää. Hanketta ja Kiteen jätehuoltojärjestelmää esiteltiin vuonna 2000 Hannoverissa haja-asutusalueiden jätehuolto koskevassa konferenssissa. Hankkeen vaikutuksesta Keski-Karjalan jätehuolto on saatettu EU-kuntoon ja jätehuoltoyhteistyö saatiin toteutettua Keski-Karjalan kuntien ja Uukuniemen välillä. Lisäksi jätehuollon kulut on saatu pienemmiksi ja haitalliset ympäristövaikutukset ovat vähentyneet. Hankkeen myötä myös alueen yrityksille on voitu tarjota mahdollisuus järjestää oma jätehuoltonsa EU-vaatimusten mukaisesti.

Hankkeeseen liittyen erillisenä projektina kartoitettiin Keski-Karjalan materiaali- ja energiavirrat ja muodostettiin alueellinen ekotaselaskelma. Lisäksi laskettiin kannattavuuslaskelmia loppusijoitettavien jätteiden eri käsittelyvaihtoehdoille ja jätehuollon jatkokehittämiselle.

Kompostointituotteen laadun parantamiseksi tehdyn selvityksen vaikutuksesta on alueen tietotaito ja osaaminen parantunut koskien jätteiden käsittelyä ja kompostointitekniikkaa. Tutkimuksessa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen kompostituotteen laatu on saatu sellaiseksi, että tuote on voitu rekisteröidä kaupalliseksi tuotteeksi. Lisäksi hankkeen aikana on saatu tietoa myös kompostituotteen hyödyntämisestä energiana.

Kontiosuon jäteasemalla Joensuussa investoitiin Kontiosuon kaatopaikan suoto- ja valumavesien käsittelemisen kehittämiseen, öljyaltan käytöstä poistamiseen sekä kompostointikentän rakentamiseen. Pääosa vesien hallintaan ja käsittelyyn liittyvistä investoinneista koski erilaisten penkereiden ja altaiden rakentamista.

Ylämyllyn lietteenkäsittelylaitoksessa saadaan käsiteltyä kaikki Liperin kunnan

taajamien jätevedenpuhdistamoilla syntyvä liete, kunnan alueelta tuleva sako- ja umpikaivoliete sekä kunnan lähinnä omilta kiinteistöiltä tuleva biojäte. Hankkeen vaikutuksesta päästöt vesistöihin ja maaperään ovat lietteiden osalta pienentyneet ja lopputuote käytetään saastuneiden maa-ainesten aumakompostoinnin tukiaineena.

Ympäristövalistus

Ympäristöauto Kaarnan tavoitteena on viedä ympäristötieto kansalaisten luo kansanomaistamalla tietoa. Samalla Kaarna toimii linkkinä kansalaisten ja viranomaisten välillä. Kaarna on ollut hyvin esillä tiedotusvälineissä ja tuonut aktiivisesti esille ympäristöasioita kaikelle kansalle.

Tärkeimpiä käyntikohteita olivat päiväkodit ja koulut. Sen lisäksi Kaarna vieraili erilaisissa kylätoimikuntien, yritysten, järjestöjen, kuntien ym. järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Ympäristötempauksia järjestettiin parisenkymmentä. Oleellista koko toiminnassa on ollut verkostoituminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa, minkä vuoksi mitään tapahtumaa tai tilaisuutta ei järjestetty yksin. Projektin aikana luotiin uusia yhteyksiä ja toimintaan tuli mukaan uusia viranomaisia, yhdistyksiä, järjestöjä ja yrityksiä, ja näitä yhteyksiä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa esimerkiksi ympäristökasvatuksessa.

Kaarna osallistui myös monien yleisötapahtumien jätehuollon suunnitteluun ja kehittämiseen ja yritysten henkilökuntaa opastettiin ympäristöasioissa. Siten Kaarnan toiminta vaikuttaa pitemmällä aikavälillä myös yritystoimintaan ja alueen kilpailukykyyn.

Kokonaisuutena ympäristöauto Kaarna – hanke on ollut erittäin positiivinen. Sen toiminta madalsi kansalaisten yhteydenottokynnystä viranomaisiin päin. Varovasti arvioiden Kaarna tavoitti toiminnallaan noin sata tuhatta ihmistä erilaisten tempausten ja tapahtumien aikana ja aktivoi ihmisiä osallistumaan ympäristöasioihin ja vaikuttamaan niihin.

TULOKSET JA VAIKUTTAVUUS

Arviointitapa

Hankkeiden vaikutuksia on arvioitu sekä laadullisesti että työllisyyden osalta määrällisesti. Laadullinen arviointi on tehty POKAT 2006 maakunnan kehittämisohjelman ja tavoite 6-ohjelman keskeisimpien tavoitteiden ja kriteereiden osalta.

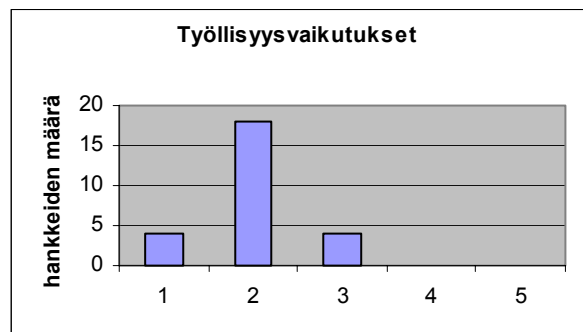
Arviointi on toteutettu itsearviointina siten, että hankkeiden valvojien ja toteuttajien kanssa on käyty läpi hankkeiden vaikutuksia

- 1) työllisyyteen ja työpaikkojen syntyyn,
- 2) kilpailukykyyn ja yritystoimintaan,
- 3) osaamistasoon,
- 4) kestävän kehityksen edistämiseen ja luonnon- ja kulttuuriympäristön parantamiseen,
- 5) tietoyhteiskuntavalmiuksiin,
- 6) kustannustehokkuuteen ja yhteistyöhön sekä
- 7) tasa-arvoon.

Vaikutukset luokiteltiin ja arvioitiin asteikolla 1-5 siten, että 5 on parhain vaikutus.

Työllisyys

Pääasiassa hankkeiden työllisyysvaikutukset arvioitiin vähäisiksi, koska hankkeilla ei ollut suuria pysyviä työllisyysvaikutuksia. Hankkeiden työllisyysvaikutukset vaihtelevat 1-3 välillä, keskiarvon ollessa 2. Välillisesti hankkeet ovat kuitenkin parantaneet työllisyyttä edistämällä ja luomalla pohjaa mm. luontomatkailulle.

FIMOS-järjestelmään kirjattujen tietojen mukaan hankkeiden vaikutuksesta on syntynyt 6 uutta työpaikka ja 35 työpaikkaa on pystytty säilyttämään. Hankkeet ovat

luoneet tilapäisesti 209 miestyöpaikkaa ja 6 naistyöpaikkaa. Lisäksi hankkeiden vaikutuksesta on syntynyt 6 uutta yritystä.

Luontomatkailun kehittäminen, virkistysreittien rakentaminen ja luontopalveluiden kehittäminen ovat määrällisesti eniten edistäneet työllisyyttä ja työpaikkojen syntymistä. Kolin alueen hankkeiden arvioidaan synnyttäneen 155 tilapäistä työpaikkaa. Moottorikelkkareitistön rakentamisen on arvioitu synnyttäneen kuusi uutta pysyvää työpaikkaa ja kolme uutta yritystä.

Jätehuolto- ja vesihuoltohankkeiden vaikutuksesta arviolta 15 työpaikkaa on säilytetty.

Palo- ja Mujejärven vesistöalueen kunnostushanke on edistänyt erityisesti metsureiden työllisyyttä ja työllistymistä ympäristökunnostustöissä. Hanke työllisti kolmen vuoden aikana 55 henkilöä vaihtelevan pituisiksi jaksoiksi. Osa hankkeissa työskennelleistä on kyennyt jatkamaan lähes vastaavanlaisissa työtehtävissä hankkeen päättymisen jälkeen.

Yritystoiminta ja kilpailukyky

Ympäristöhankkeiden vaikutukset yritystoimintaan ja kilpailukykyyn ovat olleet suhteellisen pieniä (1-3, keskiarvo 2.1)

Luontomatkailua edistäneet hankkeet ovat tukeneet uutta yritystoimintaa ja kilpailukykyyn parantamista. Kolin alueella toteutetut projektit ovat edistäneet Kolin kehittämistä maakunnan matkailun kärkihankkeeksi. Ylä-Kolin yleisöhisin rakentaminen on turvannut

Kolin luontokeskuksen ja hotellin tarvitsemat liikennöintiyhteydet. Maisemointi- ja ympäristötöiden avulla korjattiin alueen maisemavaurioita ja edistettiin Kolin alueen saamista luontomatkailun edelläkävijäksi Pohjois-Karjalassa.

Retkeily- ja virkistysreittien rakentaminen ja opastusmateriaalin tuottaminen ovat mahdollistaneet luontomatkailupakettien kehittämisen ja ohjelmopalveluyritysten toiminnan.

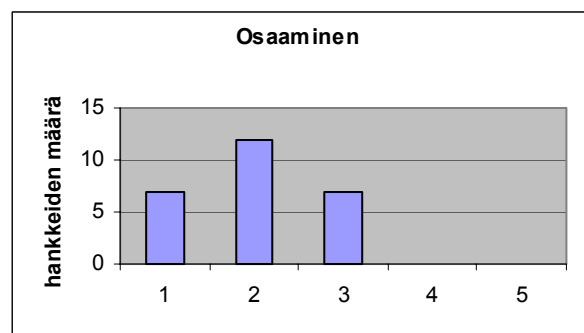
Moottorikelkkareitistön rakentamisen vaikutuksesta maakuntaan perustettiin kolme uutta moottorikelkkasafaryritystä ja yksi uusi kelkkavuokraamo. Hanke on myös parantanut majoituspalveluiden käyttöä talviaikana Keski-Karjalassa

Vesihuoltohankkeet ovat turvanneet erityisesti maaseutuyritysten toimintaa ja vesihuoltopalveluiden toimintavarmuutta.

Rakennetun kulttuuriympäristön kunnostushankkeet Outokummussa ja Möhkössä ovat edistäneet kohteiden ympärivuotista matkailukäyttöä ja uusien matkailupakettien luomista. Nurmeksessa vanhan Esson kiinteistön parantamisen yhteydessä tehdyt investoinnit tietoliikenneyhteyksiin on mahdollistanut uuden yritystoiminnan sijoittumisen kiinteistöön.

Osaaminen

Hankkeiden vaikutukset osaamiseen ja osaamisen rakenteiden parantamiseen ovat olleet vähäiset, koska hankkeet eivät ole olleet luonteeltaan koulutushankkeita.

Ohjelman aikana on saatu alueelle uutta tietoa ja osaamista liittyen jätehuoltoon ja ympäristötekniikkaan ja kulttuuriympäristöjen kunnostukseen ja hoitoon.

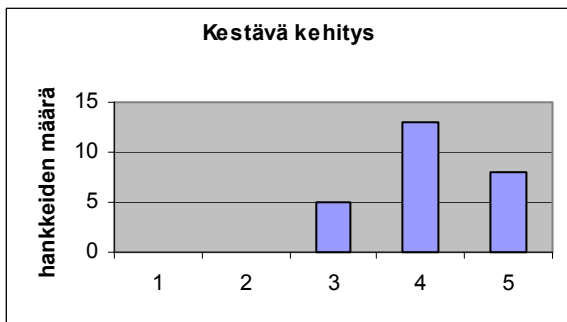
Ohjelman aikana on saatu koulutettua osaajia ja tekijöitä rakennusperinnön suojeluun, korjausrakentamiseen ja rakennusten entisöintiin.

Myös vesien kunnostukseen ja hoitoon ja jätehuoltoon liittyvä osaaminen on parantunut. Esimerkiksi Muje- ja Palojärven kunnostuskohteita ja Kiteen Sopensuon jätteenkäsittelyjärjestelmää on esitelty usealle opiskelija- ja asiantuntijaryhmälle. Jätehuollon kehittämiseen liittyvien hankkeiden aikana on saatu maakuntaan hankittua myös uutta jätehuoltotekniikkaa ja siihen liittyvää osaamista.

Ympäristövalistusauto Kaarna on edistänyt ympäristöasioita tiedottamalla ja opastamalla ihmisiä ympäristöasioissa. Esimerkiksi yrityskäyntien yhteydessä on opastettu yritysten henkilökuntaa kierrätykseen ja jätehuoltoon liittyvissä asioissa

Kestävän kehityksen edistäminen

Ympäristöhankkeet ovat edistäneet kaikki kestävän kehityksen periaatteita.

Pitkäaikaisia ja pysyviä vaikutuksia on erityisesti ympäristötekniisillä investointihankkeilla ja ympäristön kunnostushankkeilla. Vesihuolto- ja jätehuoltohankkeilla on saatu vähennettyä ympäristövaikutuksia, ympäristön pilaantumiseriskiä ja turvattua arvokkaan ympäristön säilyminen. Niillä on myös saatu parannettua vesihuollon huoltovarmuutta kriisien, kuivuuden tai paikallisten

sähkökatkosten varalta. Joensuun seudulla ja Keski-Karjalassa on kunnallista jätehuoltoon saatu kehitettyä EU-normeja vastaaviksi.

Seurantatutkimusten mukaan Muje- ja Palojärven kunnostus on parantanut veden laatua ja pohjan tilaa. Yleensä hankkeiden vaikutukset kuitenkin näkyvät ympäristössä viiveellä, eikä kaikkien hankkeiden vaikutuksia ole vielä havaittavissa mittauksin. Luonnonsuojelun kannalta on merkittävintä ollut Kolin kansallispuiston laajennus ja arvokkaiden perinnemaisemien ennallistaminen Kolin alueella ja sen läheisyydessä. Hankkeet ovat edistäneet Kolin alueen luonnonympäristön monimuotoisuuden säilyttämistä ja Kolin kansallispuiston toteuttamista.

Hankkeilla on saatu aloitettua perinnemaisemien kunnostaminen Pohjois-Karjalassa, mutta pysyviä vaikutuksia saadaan vasta kun kohteet saadaan pysyvän hoidon ja rahoituksen piiriin.

Ohjelman avulla on edistetty kulttuuriympäristöjen suojelua ja rakennusperinnön säilymistä. Maakunnan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia ja alueita on kunnostettu Outokummussa, Ilomantsin Möhkössä ja Nurmeksessa. Hankkeet ovat olleet merkittäviä alueen ja kulttuuriperinnön arvostuksen ja identiteetin kannalta. Ne ovat myös edistäneet myönteistä suhtautumista alueen kulttuuri- ja rakennusperinnön suojelulle ja hoidolle.

Kestävän kehityksen kannalta on oleellista saada ihmiset ja yritykset mieltämään ympäristöasiat osaksi normaalia, jokapäiväistä toimintaa ja ottamaan ympäristönäkökulma aina huomioon erilaisia päätöksiä tehtäessä. Ympäristövalistusauto Kaarnan toiminta käynnistettiin 6-ohjelman aikana ympäristöasenteiden muokkaamiseksi ja ympäristötiedon levittämiseksi. Hankkeesta tehtyjen selvitysten mukaan Kaarna tavoitti toiminnallaan hyvin ihmiset ja aktivoi heidät osallistumaan ympäristöasioihin ja vaikuttamaan niihin. Toiminta myös madalsi kansalaisten yhteydenottokynnystä viranomaisiin päin.

Ohjelman aikana on ympäristövaikutuksia erikseen arvioitu mm. moottorikelkkareitistöön

liittyen, jotta kelkkaurat saatiin linjattua ympäristön kannalta kestäville alueille. Samoin virkistysreittien rakentamisen yhteydessä on vesistöjen ylitysten suunnittelussa otettu ympäristöarvot hyvin huomioon. Hankkeiden aikana tehdyt arviointien avulla on saatu hyvin sovitettua reitit ympäristöön ja minimoitua reittien aiheuttamat luonnon kuluminen ja muut ympäristövaikutukset.

Tietoyhteiskunta

Ympäristöhankkeista vain harvalla on 6-ohjelmakauden aikana ollut vaikutuksia tietoyhteiskunnan edistämiseen.

Eniten tietoyhteiskuntavalmiuksia ovat edistäneet hankkeet, joiden aikana on kerätty uutta tietoa tietokantoihin.

Vaaramaisemien inventointihankkeessa ja pohjaveden suojeleminen ja kiviaineshuolto-hankkeessa on kerätty paikkatietoaineisto digitaaliseen muotoon tietokannaksi, joita voidaan tämän jälkeen käyttää hyväksi esimerkiksi maankäytön suunnittelussa.

Korjausrakentamisen yhteydessä on parannettu myös tietoliikenneyhteyksiä ja –varustuksia. Nurmeksen vanhan Esson korjauksen yhteydessä tila varustettiin tietoliikenneyhteyksillä ja rakennukseen sijoittui Oppiva Ylä-Karjala –projekti ja tietotekniikka-alan yritys.

Jatkuvuus, yhteistyö ja vuorovaikutus

Pääsääntöisesti hankkeet ovat kustannushyötysuhteiltaan onnistuneita ja niillä on kestäviä vaikutuksia. Hyvin pienellä rahoituksella on saatu tehtyä paljon maakunnan ympäristöasioiden edistämiseksi. Lisäksi kunnat ovat sitoneet kiitettävästi omaa rahaa hankkeisiin.

Kestävimpiä vaikutuksia on niillä hankkeilla, joilla on parannettu jätehuolto- tai vesihuoltotekniikkaa ja toiminnan rakenteita.

Lisäksi kestäviä vaikutuksia on niillä hankkeilla, joissa toteuttajat ovat olleet sitoutuneet toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen myös hankkeen päätyttyä.

Vaikutusten kestävyys on kyseenalaisinta perinnemaisemien hoitoon liittyvissä hankkeissa, jos hankkeen aikana ei sovita hoidosta ja sen toteuttamisesta hankkeen päätyttyä, sillä perinnemaisemat vaativat jatkuvaa hoitoa.

Yhteistyö maakunnan toimijoiden kanssa sujui ohjelman aikana hyvin. Hankkeet ovat edistäneet hyvin eri toimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä ja aktivoineet uusia toimijoita mukaan ympäristöpuolen hanketoimintaan. Ohjelman aikana ympäristöhankkeiden toteuttamiseen on tullut mukaan kuntien ja muiden viranomaisten lisäksi yliopisto ja tutkimuslaitoksia, oppilaitoksia, yhdistyksiä, järjestöjä ja yrityksiä.

Verkostoitumisen ja yhteistyön kehittymisen vaikutuksesta ja ympäristöalan merkityksen kasvaessa yritystoiminnassa ympäristö voi muodostua tulevaisuudessa omaksi klusterikseen. Ohjelman aikana luotu yhteistyö on luonut hyvää pohjaa ympäristöklusterin muodostumiseksi.

Tasa-arvo

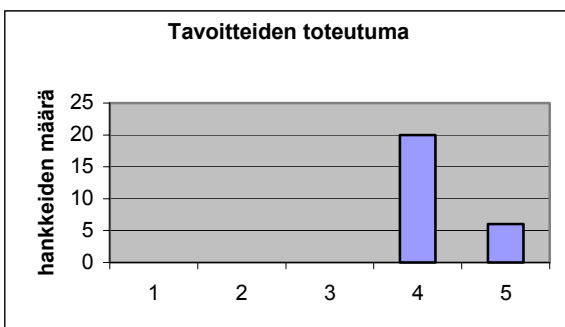
Useimmilla hankkeilla ei ole tasa-arvoaikutuksia eikä sen edistäminen ole ollut yhdenkään ympäristöhankkeen tavoitteena.

Hankkeet ovat työllistäneet eniten miehiä, ja useimmiten on ollut kyse tilapäisistä rakennuspuolen työpaikoista. Outokummun vanhan kaivoksen kunnostamisen avulla on kuitenkin voitu säilyttää seitsemän naistyöpaikkaa liittyen matkailupalveluihin.

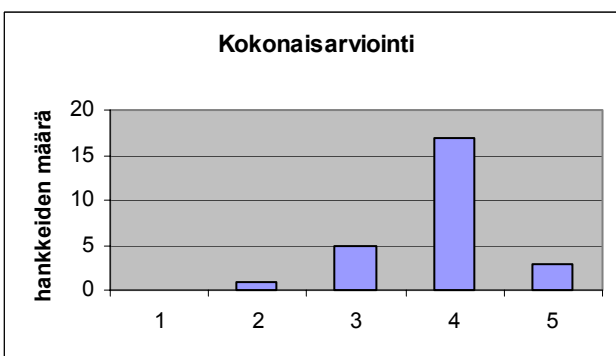
Rakennushankkeilla ja vesistöalueiden kunnostushankkeilla on ollut välillisesti vaikutusta eri ikäryhmien ja sosiaaliryhmien väliseen tasa-arvoon, kun hankkeiden aikana on työllistetty vaikeasti työllistettäviä ryhmiä. Esimerkiksi Muje- ja Palojärven kunnostushankkeen aikana saatiin työllistettyä vaikeasti työllistettäviä metsureita.

Kokonaisarviointi

Hankkeet ovat toteutuneet melko hyvin hankesuunnitelmien mukaisesti. Joidenkin hankkeiden osalta ei ole saavutettu asetettuja työllisyys- ja uuden yritystoiminnan tavoitteita, mutta niissä syynä on ollut asetetun tavoitteen epärealistisuus. Ympäristöasioille esitetyt tavoitteet ovat toteutuneet kiitettävästi.

Hankkeet ovat toteuttaneet hyvin 6-ohjelmaa, maakunnan kehittämisen tavoitteita sekä Pohjois-Karjalan ympäristöohjelmaa. Pohjois-Karjalan kehittämisohjelman POKAT 2006 mukaisesti on tuettu pohjavesivarojen hyödyntämistä, luontomatkailun kehittämistä ja elinympäristön parantamista.

YHTEENVETO

Pohjois-Karjalassa toteutetut 6-ohjelmasta rahoitetut ympäristöhankkeet kohdistettiin ohjelman aikana Kolin alueen kehittämiseen, arvokkaiden kulttuuri- ja perinneympäristöjen kunnostukseen ja hoitoon, luontomatkailun kehittämiseen ja ympäristötekniisiin investointeihin. Tavoitteena on ollut tukea hankkeita, joilla on aluekehitysvaikutuksia, ja joilla on pysyviä vaikutuksia ympäristön kannalta.

Eniten keskustelua herätti ensimmäinen EU-hanke, joka oli maanosto luonnonsuojelutarkoituksiin Pielisen ja Valkealampien alueelta Koliilla. Ympäristövalistusauto Kaarnan rahoitus herätti myös paljon keskustelua.

Ympäristöpuolen rahoituksen niukkuuden vuoksi hyviä hankkeita jouduttiin karsimaan tai siirtämään myöhemmin toteutettavaksi.

Ohjelmissa vaadittava innovatiivisuus ja uusien toimintatapojen kehittäminen on alueen kehittämisen ja ympäristöhakkeiden kannalta ollut hyvä, koska siten on saatu alueelle uusia ideoita, saamista ja uusia toimijoita mukaan. Ohjelman vaikutuksesta on saatu Pohjois-Karjalaan uutta osaamista muun muassa kulttuuriperinnön säilyttämiseen, vesien hoitoon ja jätehuoltoon liittyen. Keski-Karjalan jätehuoltoratkaisut ovat saaneet huomiota kansainvälisestäkin.